

Kyrkan

Kyrkans delning	När romerska imperiet delades i en västlig och en östlig del på 300-talet var kristendomen redan romersk statsreligion. Den östra delen kom att styras från Konstantinopel och den västra från Rom. De båda kyrkornas maktställning berodde mycket på de stater de fungerade inom. Från ungefär 300-talet till 700-talet var Östrom en mäktig stormakt och då dominerade också den östra kyrkan. Men när Frankerrikets Karl den store blev påvlig vassall på 700-talet, blev den västra kyrkan mäktigaste i Europa.
Organisation	Den östra kyrkan skakades tidigt av uppslittring och inre strider. Den västra kyrkan hade däremot en för tiden effektiv organisation. Påven var dess ledare och till sin hjälp hade han ett råd av kardinaler. Kontrollen över de kristna länderna utövades genom biskoparna som ansvarade för sina stift. Under biskoparna löd sedan präster av olika slag, de flesta - och viktigaste för kontrollen av människorna - var församlingsprästerna ute i bygderna.
Rikedom	Kyrkan samlade på sig stora egendomar runt om i Europa. Bidragande till detta var tron att människans själ efter döden var tvungen att vistas i skärselden, en inrättning där själarna renas från sina synder under olidliga plågor. Genom att testamentera jord och andra egendomar till kyrkan kunde tiden i skärselden förkortas.
Mission	Liksom i de flesta religioner är en av de viktigare ingredienserna i den kristna tron att den ska spridas till allt fler människor. Missionsverksamheten blev därför tidigt av stor betydelse. Hedningarna kunde omvändas genom att enstaka missionärer med ett litet följe sändes iväg för att predika den kristna trons fördelar. Det var en sådan mission som Ansgar - med klen resultat - genomförde på Birka omkring år 830. Ansgar sändes ut från Hamburgs stift, där han senare blev biskop, men ursprungligen kom han från ett kloster i norra Frankrike. Klostren var en annan mycket viktig del i missionsverksamheten och de växte fram över hela Europa. De var inte bara viktiga för att sprida kristendomen, utan också för andra mer jordnära kunskaper. Många kloster lades i otillgängliga och glesbebyggda områden som odlades upp. De fungerade på så sätt som mönsterjordbruk där lokalbefolkningen kunde lära sig effektivare brukningsmetoder. Klostren fungerade också som kulturcentra där de antika författarnas böcker lästes, tolkades och bevarades åt eftervärlden.
Kamp mellan kejsare och påve	När Frankerriket och västra kyrkan gick samman på 700-talet såg frankerkungen Pippin den lille till att kyrkan fick land i mellersta Italien så att Kyrkostaten kunde upprättas. Att det sedan var påven som sänkte ned kejsarkronan på Karl den stores huvud år 800 skulle komma att få stor betydelse under lång tid framåt. Påvens roll vid Karl den stores kröningen kunde ses som ett tecken på påvedömet och frankerrikets allians. Men redan under Karl den stores levnad uppstod gnissel i samarbetet. Den stora frågan var hur makten skulle vara fördelad mellan kyrka och stat. Påvarna hävdade att kyrkan inte bara skulle styra över religiösa frågor, utan också över världsliga ting - som att godkänna kejsare. Karl den store motsatte sig naturligtvis dessa krav och krävde dessutom inflytande över kyrkan, som t ex då det gällde att utnämna biskopar. När det var dags för sonen, Ludvig den fromme, att krönas 813 satte denne själv på sig kronan för att visa vem som bestämde. Påvarnas krav på makt över världsliga områden byggde bl a på teologen

Augustinus läror från 400-talet. Augustinus beskrev i sin bok Om Gudsstaten hur människan måste sträva bort från Djävulsstaten mot Gudsstaten. Kungar och kejsare skulle arbeta med att få människorna med sig mot Gudsstaten, men den högsta ledningen skulle ligga hos kyrkan.

Korruption

När Frankerriket föll sönder på 800-talet förmådde den kyrkan inte att behålla sin mäktiga ställning. Den drogs in i den ena stridigheten efter den andra och påvar som knappast hade kyrkans bästa för ögonen tillsattes av furstar och kungar som på så sätt ville stärka sin egen makt. Ämbetena i kyrkan gick ofta till den som kunde betala bäst, och inte till den dugligaste.

Investiturstrid

Inom kyrkan själv, eller rättare sagt inom klosterrörelsen, fanns en medvetenhet om att kyrkan behövde reformeras för att inte gå under. Ett program för hur detta skulle gå till slogs fast i klostret i Cluny i Frankrike. I Cluny, som blev en betydelsefull maktfaktor under 1000-talet, framfördes krav på att kyrkliga tjänster inte skulle få säljas, att makthavare utanför kyrkan inte skulle ha rätt att överhuvudtaget tillsätta tjänster inom kyrkan och att präster skulle leva i celibat, d v s vara ogifta. På 1000-talet började också de tyska kejsarna att intressera sig för frågan om kyrkans organisation. Men istället för att kyrkan reformerades drogs kejsarmakt och kyrkan in i en ännu djupare strid som skulle vara i flera hundra år. I denna s k investiturstrid stödde biskoparna kejsarna, medan stormännen runt kejsaren stödde påven.

Trosundervisning

När kristendomen kom till nordnorden presenterades inte tron som en teori utan som en bild av mänsklig värdighet att efterlikna och ett mönster att tyda tillvaron efter. Trosinnehållet var svårt att avgöra för vanligt folk, och vi vet idag mycket lite om omfattning och uppriktighet. Trosundervisningen skedde i handfasta former. Den förmedlades som en grundläggande undervisning i trons, bönens och det kristna livets elementa. Det brukade vara en enkel predikan på folkets eget språk fyllt symbolspråk och med berättelser om föredömen. Heliga historier målades på kyrkväggarna och kunde följas under året som underlag och stöd för trosundervisningen. På så sätt blev heliga historier levande i nuet.